

Redakce Mladé fronty

i Vzrušené období po lednu 1968 se projevilo také ve zvýšené četbě tiskovin. Noviny, které doposud kvůli cenzuře otiskovaly konformní a nepříliš zajímavé informace, začaly jít „na dračku“, na Mladou frontu se v sobotu stály fronty, velký vliv získaly časopisy jako Reportér, Student, Literární listy. Sídlem novinových redakcí bylo až do nedávné doby tradičně **Václavské nám.** a jeho okolí. **V Panské ul. č. 8,** v budově bývalé redakce největšího deníku pražských Němců Prager Tagblatt, sídlil deník **Mladá fronta.** Jako většina redakcí byla i tato v srpnu 1968 záhy obsazena okupantskými vojsky ve snaze zabránit svobodnému šíření informací.

„Dostáváte toto číslo Mladé fronty ve chvílích, kdy jsou v sázce osudy našich národů na dlouhá desetiletí. Večer 21. srpna obsadila sovětská okupantská vojska redakci a tiskárnu Mladé fronty v Panské ulici, zahнала nás do jedné místnosti a věznila nás se samopaly po celou noc. Teprve dnes ráno před osmou hodinou se nám podařilo proniknout z obsazené budovy Mladé fronty. [...] Poslední zvláštní vydání ze včerejška nám zabavili a znemožnili nám vydávat svobodnou Mladou frontu. Vydáváme toto číslo Mladé fronty a neustaneme v pravdivém informování, dokud nám to násilná okupantská moc neznemožní.“ (Zvláštní vydání Mladé fronty z 22. srpna 1968)

Za počátek Pražského jara je možno považovat **IV. Sjezd Svazu československých spisovatelů (SČSS)**, který se konal v červnu 1967 v Národním domě na Vinohradech. Během tohoto shromáždění zazněla nebývale otevřená kritika tehdejších poměrů. Spisovatelé ve svých projevech otevřeně kritizovali kulturní politiku Komunistické strany, která omezovala občanské a tvůrčí svobody. Došlo k otevřenému konfliktu mezi stranickým vedením a spisovateli (většina z nich byli členy KSČ) a sjezd tak odhalil rozkol v KSČ, který vyústil v tzv. „demokratizačním“ procesu Pražského jara. K nejdůležitějším vystoupením patřily projevy **Milana Kundery**,

ry, Pavla Kohouta a Ludvíka Vaculíka. Za tuto ostrou kritiku byli spisovatelé posléze buď vyloučeni ze strany (jako např. L. Vaculík), nebo s nimi bylo vedeno disciplinární řízení (M. Kundera, P. Kohout). Ludvík Vaculík je také autorem manifestu **„Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem“**, který se stal klíčovým dokumentem Pražského jara. Byl sepsán na podnět členů Akademie věd. Manifest podepsalo na sto tisíc občanů a stovka významných osobností veřejného života. Lidé, kteří projevíli souhlas s tímto manifestem, se stali v 70. letech terčem perzekuce.

„Za dnešní stav odpovídáme všichni, více však komunisté mezi námi, ale hlavní odpovědnost mají ti, kdo byli součástí či nástrojem nekontrolované moci. Byla to moc umíněné skupiny rozprostřená pomocí stranického aparátu z Prahy do každého okresu a obce. Tento aparát rozhodoval, co kdo smí a nesmí dělat, on řídil družstevníkům družstva, dělníkům závody a občanům národní výbory. [...] Hlavní vinou a největším klamem těchto vládců je, že svou vůli vydávali za vůli dělnictva.“ (Z manifestu **Dva tisíce slov** otištěného 27. června 1968 v Literárních listech a denících Mladá fronta, Práce a Zemědělské noviny)

Cenzura byla v Československu oficiálně ustavena v r. 1953 ve formě **Hlavní správy tiskového dohledu**, která podléhala Ministerstvu vnitra. Úřad sídlil v Benediktské ul. č. 1/692. V r. 1965 se z dohledu cenzury nejprve vymanila divadla, posléze slábla také cenzura médií. Oficiálně byla cenzura zrušena v červnu 1968 článkem 17 zákona č. 84/1968 Sb.: „Cenzura je nepřipustná. Cenzura je definována jako zásah státních úřadů proti svobodě projevu a obrazu a proti jejich rozšiřování hromadnými sdělovacími prostředky.“ Tento článek byl po invazi zrušen.

Sjezd spisovatelů 1967

Budova redakce

Ludvík Vaculík

? Otázky, úkoly, tipy

1 Cenzura nemusí být vždy formálně upravena zákonem. Jaké může mít podoby?

Václavské nám. č. 793/36 (obchod Marks and Spencer) bylo od r. 1913 sídlem nakladatelství a tiskárny **Melantrich**, v letech 1945-1996 se zde vydával deník Svobodné slovo. Balkon této budovy sloužil v listopadu 1989 jako tribuna, ze které ke shromážděným davům promlouvali V. Havel, A. Dubček, V. Malý a další.

S námi za poznáním Prahy! Praha a rok 1968

i Die bewegte Zeit nach dem Januar 1968 führte auch dazu, dass mehr Zeitung gelesen wurde. Die Zeitungen, die wegen der Zensur früher konforme und nicht besonders interessante Informationen abdruckten, fanden jetzt reißenden Absatz. Für die Zeitung Mladá fronta stand man am Samstag Schlange, großen Einfluss errangen auch Zeitschriften wie Reportér, Student, Literární listy (Literaturblätter). Sitz der Zeitungsredaktionen war bis vor Kurzem traditionell der **Wenzelsplatz (Václavské náměstí)** und seine Umgebung. In der **Panská-Straße 8**, im Gebäude der ehemaligen Redaktion der größten deutschsprachigen Tageszeitung Prager Tagblatt, hatte die Tageszeitung **Mladá fronta** ihren Sitz. Wie die meisten Redaktionen wurde auch sie im August 1968 bald von den Besatzungsarmeen okkupiert, um die freie Verbreitung von Informationen zu verhindern.

„Diese Ausgabe der Mladá fronta erscheint in einem Moment, in dem das Schicksal unserer Nationen für lange Jahrzehnte auf dem Spiel steht. Am Abend des 21. August drangen die sowjetischen Besatzungstruppen in die Redaktion und die Druckerei der Mladá fronta in der Panská-Straße ein, trieben uns in einem Raum zusammen und hielten uns mit Maschinenpistolen die ganze Nacht gefangen. Erst heute morgen vor 8 Uhr gelang es uns aus dem besetzten Gebäude der Mladá fronta zu entkommen. [...] Die gestrige Sonderausgabe wurde konfisziert und das Erscheinen einer freien Mladá fronta damit verhindert. Wir geben nun diese Nummer der Mladá fronta heraus und werden die wahrheitsgemäße Berichterstattung solange fortsetzen, bis es die gewaltbereite Besatzungsmacht unmöglich macht.“ (Sonderausgabe der Mladá fronta vom 22. August 1968)

Als Beginn des Prager Frühlings kann der **IV. Kongress des tschechoslowakischen Schriftstellerverbands** gelten, der im Juni 1967 im Nationalhaus auf den Weinbergen (Praha-Vinohrady) abgehalten wurde. Während dieser Versammlung wurden die damaligen Verhältnisse in ungewohnter Offenheit kritisiert. Die Schriftsteller kritisierten in ihren Reden deutlich die Kulturpolitik der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei (KPČ), die die bürgerlichen und künstlerischen Freiheiten einschränkte. Es kam zum offenen Konflikt zwischen der Parteiführung und den Schriftstellern (die meisten von ihnen waren Mitglieder der KPČ) und so offenbarte der Kongress die Spaltung in

der KPČ, die in den sog. Demokratisierungsprozess des Prager Frühlings mündete. Zu den wichtigsten Auftritten gehörten die Reden von **Milan Kundera, Pavel Kohout** und **Ludvík Vaculík**. Für ihre harsche Kritik wurden die Schriftsteller später aus der Partei ausgeschlossen (wie z.B. L. Vaculík) oder es wurden Disziplinarverfahren gegen sie eingeleitet (M. Kundera, P. Kohout). Ludvík Vaculík ist auch Autor des Manifests **„Zweitausend Worte, die für die Arbeiter, Landwirte, Angestellten, Wissenschaftler, Künstler und alle bestimmt sind“**, das ein Schlüsseldokument des Prager Frühlings wurde. Den Anstoß dazu hatten Mitglieder der Akademie der Wissenschaften gegeben. An die hunderttausend Bürger und hundert herausragende Persönlichkeiten des öffentlichen Lebens unterschrieben dieses Manifest. Sie wurden in den 70er Jahren verfolgt.

„Für den heutigen Zustand sind wir alle verantwortlich, in besonderem Maß aber die Kommunisten unter uns. Die Hauptverantwortung liegt jedoch bei denen, die zu einem Teil oder Werkzeug der unkontrollierten Macht geworden sind. Es war die Macht einer starsinnigen Gruppe, die durch den Parteiapparat von Prag aus in jeden Bezirk und jede Gemeinde hineinreichte. Dieser Apparat entschied, wer was tun darf oder nicht darf, er leitete für die Genossenschaftler die Genossenschaften, für die Arbeiter die Betriebe und für die Bürger die Nationalausschüsse. [...] Die Hauptschuld und der größte Betrug dieser Machthaber besteht darin, dass sie ihre Willkür als Wille der Arbeiterschaft ausgaben.“ (aus dem Manifest **Zweitausend Worte**, abgedruckt am 27. Juni 1968 in Literární listy und in den Tageszeitungen Mladá fronta, Práce und Zemědělské noviny)

Die **Zensur** wurde in der Tschechoslowakei offiziell im Jahr 1953 eingerichtet und zwar durch die **Hauptverwaltung der Druckaufsicht**, die dem Innenministerium unterstand. Dieses Amt hatte seinen Sitz in der Benediktská-Straße 1/692. Im Jahr 1965 haben sich zuerst die Theater von der Zensur gelöst, später ging auch die Zensur der Medien zurück. Offiziell wurde die Zensur im Juni 1968 durch Artikel 17 des Gesetzes 84/1968 abgeschafft: „Zensur ist unzulässig. Zensur ist definiert als Eingriff staatlicher Behörden gegen die Freiheit von Rede und Abbildung und deren Verbreitung in den Massenmedien.“

Kongress des Schriftstellerverbands 1967

Redaktionsgebäude der Zeitung Mladá fronta

Ludvík Vaculík

? Fragen, Aufgaben, Tipps

1 Zensur muss nicht immer formal durch ein Gesetz geregelt sein. Welche Formen kann sie annehmen?

Das Haus Wenzelsplatz 793/36 (Geschäft Marks and Spencer) war ab 1913 Sitz der Verlagsdruckerei **Melantrich**, in den Jahren 1945-1996 wurde hier die Tageszeitung Svobodné slovo herausgegeben. Der Balkon dieses Gebäudes diente im November 1989 als Tribüne, von der Václav Havel, Alexander Dubček, Václav Malý und andere zu den versammelten Menschenmassen sprachen.